

Professora Det juridiske fakultet ved Høgskolen i Oslo

For enkelt å skjule korrupsjon

Har vi et apparat som kan avdekke, avskrekke og forebygge korrupsjon i Norge? Vårt svar er at vi har langt igjen.

Skal korrupsjonsbekjempelse tas på alvor, må foretak ha noe å tjene på å si fra, mener kronikkforfatterne. Den siste tiden har flere Telenor-topper måttet svare på hva de har visst i forbindelse med grove korrupsjonsanklager mot delvis Telenor-eide VimpelCom. FOTO: SIMON SOLHEIM / NRK

Erling Johan Hjelmeng

Tina Søreide

- [MER OM YTRING](#)
- [MER OM TELENOR](#)

🕒 Publisert 09.11.2015, kl. 13:22

Hvis alle er enige om at samfunnet bør bekjempe korrupsjon, er vi da villige til å lage effektive systemer for å få det til?

Korrupsjon skjer i Norge. Det gis fordeler, vennskap brukes, man er «inne» eller «ute». Og «noen vet».

Straff for korrupsjon kan ramme både den enkelte og foretak. Virker den avskrekkende? Ja, straffen kan være streng: bøter i millionklassen eller fengsel. Men oppdagelsesrisikoen er forsvinnende liten, og da er det kanskje ikke rart at noen faller for fristelsen. Men fristelsen blir større dersom vennetjenester og fordeler oppfattes som normalt, som del av kulturen. Har vi det slik her i Norge, eller skjer korrupsjon bare der norske selskaper forsøker å skape business i andre land? Hvem vet? At systemet for korrupsjonsbekjempelse i Norge har mangler, er i alle fall hevet over tvil.

Oppdagelsesrisikoen er forsvinnende liten, og da er det kanskje ikke rart at noen faller for fristelsen.

ERLING HJELMENG OG TINA SØREIDE

Tydeligere ansvar for ledere

Sanksjonene mot korrupsjon er straff (bøter eller fengsel), erstatningsansvar blant annet overfor aksjonærer og obligatorisk utestengelse fra offentlige anbudskonkurranser. Sannsynligvis er det det siste som kan svi mest.

Et eksempel er Norconsults korrupsjonssak fra Tanzania der foretaket i 2013 ble [frifunnet for foretaksstraff i Høyesterett](#) nettopp fordi domfellelse ville ha denne konsekvensen. Når konsekvensene av en sanksjon som skal tvinge foretaket til å forbedre seg, fører til at det ikke ilegges straff for handlinger som er begått, vitner det om at sanksjonssystemet ikke henger sammen.

Etterforskning rettet mot Lunder og eventuelt Baksaas i Vimpelcom-saken kan ses i lys av en internasjonal trend mot tydeligere ansvar for ledere og styremedlemmer. De kriminelle beslutningene gjøres av mennesker, og med økt ansvar tvinges ledere til å ta korrupsjon på alvor.

LES OGSÅ: [Slik havnet Telenor i klisteret i Usbekistan.](#)

«Noen vet»

Når kriminelle forhold oppdages, er det mye enklere å «ta lederne» enn å finne ut av faktiske forhold i en kompleks selskapsstruktur. Å gå for langt mot et objektivt strafferettslig ansvar for ledere, strider imidlertid mot viktige menneskerettighetshensyn. Her i Norge er det klare grenser for å straffe ledere uten at deres personlige involvering kan bevises.

Skal korrupsjonsbekjempelse tas på alvor, må ikke bare varslere, men også foretak ha noe å tjene på å si fra.

ERLING HJELMENG OG TINA SØREIDE

Tilbake til «noen vet». Hva gjør vi med varslerne eller foretak som vil si i fra? Enkeltpersoner har et vern som varsler, men hvem kan de varsle til? Ifølge forrige ukes presseoppslag har Telenor-ansatte varslet internt. Det er også forsøkt varslet til departementet. Men er varslerberkyttelse nok? Har foretaket incentiver til å gå til myndighetene?

[Yara-saken lærte oss at det kan skje.](#) Men det er neppe hovedregelen.

Problemet er at mens faktiske forhold i saken må belyses før noen kan straffes, er det samtidig enkelt for et foretak å holde korrupsjon skjult. Dette begrenser statens evne til å håndheve straffeloven gjennom selvstendig

detektivarbeid. Skal korrupsjonsbekjempelse tas på alvor, må ikke bare varslere, men også foretak ha noe å tjene på å si fra.

Fordeler ved samarbeid

Hva kan påtalemyndighetene gjøre for å fremme foretaks interne kontroll og vilje til selvrapportering? I konkurranseloven er det et gjennomtenkt system med amnesti for kartelldeltakere som selv informerer om forholdene. Uten dette ville for eksempel ikke asfaltkartellet i Midt-Norge blitt avslørt. Slike mekanismer trenger vi innenfor korrupsjonsbekjempelsen også. For vi vil vel ikke at bare «noen» vet?

Vi tror løsningen ligger i klarere regler for forhandlingsbaserte løsninger, nemlig at foretaket kan oppnå fordeler ved å samarbeide med Økokrim. Dette krever gjennomtenkte, men enkle prinsipper som reduserer usikkerheten ved å legge frem bevis. Med tydelig og forutsigbar proporsjonalitet mellom en eventuell straff og fremleggelse av klare bevis, motiveres foretak til å få egne kontrolltiltak til å fungere.

Når de legger frem bevis, må de også kunne vite at prosessen har en ende. For internasjonale selskaper krever dette internasjonalt samarbeid i forhandlinger, etterforskning – som tross alt vil være nødvendig, og straffutmåling. Også spørsmålet om utestengning fra fremtidige anbudsprosesser bør avklares i disse prosessene, i stedet for at det skal være opp til innkjøpere i offentlige etater.

Med forbedringer her, vil mange ledere skjønne at det er langt bedre å samarbeide med Økokrim enn å holde kriminelle forhold skjult.

Straff for foretak og ledere

Det er på høy tid at noen tenker gjennom apparatet for korrupsjonsbekjempelse, ser virkemidlene i sammenheng, og tilpasser både straff, belønning for varsling og erstatningsansvar slik at korrupsjon både kan avskrekkes, avdekkes og forebygges.

Vi tror løsningen ligger i klarere regler for forhandlingsbaserte løsninger, nemlig at foretaket kan oppnå fordeler ved å samarbeide med Økokrim.

ERLING HJELMENG OG TINA SØREIDE

For å komme dit må påtalemyndighetene sikres en posisjon for å håndtere en mer effektiv prosess som innebærer straff for både foretak og ledere. Kombinasjonen er avgjørende fordi det er grenser for de ulike straffenes omfang, og fordi det understreker individuelt ansvar og gjør det mulig å fjerne eiernes gevinst fra korrupsjon.

Mens antikorrupsjonslovene i USA inneholder alle disse mekanismene, er vi i Norge skeptiske til «amerikanske tilstander». Hvor lenge skal vi være det hvis de er nødvendige for å bekjempe et samfunnsønde?

FØLG DEBATTEN: [NRK Ytring på Twitter](#).

FØLG DEBATTEN: [NRK Debatt på Facebook](#).

© Publisert 09.11.2015, kl. 13:22

Her på Ytring krever vi debatt under fullt navn i kommentarfeltet. Det betyr at vi sletter innlegg som er postet under et pseudonym. Dersom dette skjer deg, oppfordrer vi deg til å legge inn kommentaren din på nytt etter å ha fulgt [denne oppskriften](#). Kommentatortrådene på Ytring vil være stengt om natten. Resten av vilkårene våre finner du [her](#).

Denne tråden er stengt for kommentarer.

37 Comments NRK Ytring

Login ▾

♥ Anbefal 3 Share

Nyeste først ▾

Liv SErine Helgesen · for 8 måneder siden

Dette er også en form for kokelimonke: saksbehandleren (jurist) i NAV Trygd viste seg være kraftig inhabil, men turet frem i kulissene i årevis, takket være sine servile kolleger innad i NAV. Da saksbehandleren ble stevnet som vitne i ankesak mot NAV (anke vedr tilbakeføring av virkningstidspunkt for uføretrygd) og ble intervjuet i retten, innrømmet saksbehandleren - på ære og samvittighet - at joda, advokaten som representerte skadevolder/overgriper, - som er skyld i uførelidelsen - den advokaten var NAVsaksbehandlers e k s m a n n!

De har flere barn sammen, som de har samarbeidet tett om i alle år, og som selvsagt skal arve sin fars advokatfirma når den tid kommer.

I tillegg avslørte saksbehandleren i NAV Trygd at hennes egen mor, hadde vært venninne med skadevolderens mor, og at saksbehandleren kjente godt til skadevolderens søsken, og var på hils med disse. Enda verre, i kraft av sin stilling i NAV, besørget saksbehandleren vedtak som fratok NAVbrukeren disposisjonsrett til uføretrygden, slik ble skadevolderens advokathonorarer til saksebehandlerens e k s m a n n, tvangstrukket fra uføretrygd via NAV ...Saksbehandler i NAV Trygd ivaretok slik sine barns interesser, hun besørget penger fra min trygd, direkte innbetalt til sin e k s m a n n, hvis advokatfirma deres barn en gang skal arve.

Dette er hva NAVbrukere k a n risikere å oppleve i NAV. Alle søknader, alle klager ble automatisk og konsekvent - avslått i årevis. Også i Trygderetten, der saksbehandleren i NAV Trygd hadde kolleger, siden hun hadde vært innom der som saksbehandler.

[see more](#)

1 ^ | ▾ · Share >

Elin P. Gregusson · for 8 måneder siden

På mange måter en god artikkel, men Hjelmeng og Søreide; kanskje dere legger for liten vekt på noe av det mest sentrale, nemlig svaret på spørsmålet; Hvem kontrollerer kontrollørene?

Hvem kontrollerer de som sitter øverst i rettshierarkiet, for eksempel? Er det opplagt at de fortjener "in blanco-tillit"? Er det bare rett og rimelig at folk som setter spørsmålstegn ved landets dommere, skal hetses, latterliggjøres, beskyldes for å være skrullete konspirasjonsteoretikere osv?

Hvor kurant er det eksempelvis at landets 3. høyest rangerte, etter Kongen og Stortingspresidenten, nemlig Høyesterettsjustitiarius, frekventerer sentralbanksjefens årlige middager og sitter til bords og mingler med landets finanselite? Hvorfor skal han det? Jeg mener; sentralbanksjefens tale, kan han jo lese i ro og fred på kontoret eller hjemme, hvis dette er endel av hans interessefelt - men skal han virkelig pludre og sludre med landets aller rikeste under en middag med en meny så fjong at den i seg selv etterhvert er blitt verdt et studium?

Detaljer og kjipt flisespikkeri? Jeg vet ikke. Hvis Justitiarius feirer jul med hjemløse, besøker fengsler eller deltar på middager i regi av Blitz- eller Fattighuset, så kan det nok betraktes annerledes. Men gjør han det?

Det bekymret meg mye da jeg for et par år siden oppdaget at ektefellen til Høyesterettsjustitiarius er advokat og partner i et advokatfirma der mange med mye makt er samlet. -Å oppdage at hun prosederer saker for

[see more](#)

1 ^ | ▾ · Share >

Heiadu · for 8 måneder siden

Økokrim??? Den avdelingen ble vel nærmest skrellet bort av denne blå/mørkeblå-regjeringen?

Send oss din ytring

Lyst å skrive? Kontakt gjerne oss i NRK Ytring med ditt innlegg. Retningslinjene finner du [her](#).

Følg debatten: NRK Ytring på [Twitter](#) og [NRK Debatt på Facebook](#).

● MER OM **YTRING**

● MER OM **TELENOR**

NRK Ytring

Telefon: 23 04 86 09

E-post: ytring@nrk.no

Redaktør: Kyrre Nakkim

[Nyhetstips 03030](#) →

Kontakt og hjelp

Produksjon, salg og presse

Tjenester

↑ [Til toppen](#)

Opphavsrett NRK © 2016

Ansvarlig redaktør: Thor Gjermund Eriksen

Nettsjef: Frank Gander